

MICHEL ZÉRAFFA

Eugene O'Neill dramaturge, 1956 [Traducció: TNC]

L'època en què Eugene O'Neill va començar a escriure per a l'escena, la psicoanàlisi encara tenia el prestigi d'un gran descobriment i apassionava els americans; no hi ha cap dubte que O'Neill va estar influenciat per la ciència freudiana. [...] I no oblidem el paper important que la inhibició puritana va tenir i encara té en el teatre i la literatura dels Estats Units. Tot i així, hem vist que els personatges d'O'Neill estan menys caracteritzats per una situació psicològica concreta que englobats en aquesta maledicció que l'autor creu que és la condició humana. Sens dubte, podem veure aquí què separa l'autor dramàtic del dramaturg: un troba una situació particular i exposa els seus efectes sobre les consciències; l'altre, obsessionat per una concepció general de l'home, ens mostra concretament les modalitats d'aquesta en la vida humana. El gust per l'anàlisi psicològica només va marcar indirectament l'obra d'O'Neill, que està molt més caracteritzada per la noció de l'home doble, esquinçat entre l'angoixa de viure, el somni, el buit, i l'aparença que cal conservar davant dels altres per tal de viure. Més enllà dels complexos i de les obsessions, hi ha un «malestar de l'home» que Eugene O'Neill vol mostrar-nos.

En tres dels seus drames, Eugene O'Neill fa portar màscares als seus personatges. En altres obres, quan en presenta un o altre, empra sovint el mot «màscara» en lloc de la paraula «rostre». Finalment, en gairebé totes les seves obres veiem uns éssers que desvelen la seva personalitat profunda, arrencant-se les disfresses, cosa que els fa morir o els posa en perill de mort. Així, assistim a un espectacle ambigu d'homes que intenten forjar el seu destí mentre saben, més o menys confusament, que el seu veritable destí seria trobar una «altra vida» impossible, un món amagat, un «paradís perdut». [...]

Sens dubte la joventut errant d'O'Neill, la seva educació catòlica, la seva vida en un món constret pel puritanisme, es troben a l'origen d'un dels temes fonamentals del seu teatre, el de la impossibilitat de l'home de realitzar-se com a ésser coherent. No satisfets per la nostra persona incompleta, ens busquem a nosaltres mateixos en l'altre, i com més gran és la nostra ansietat de conèixer qui som, més esquinçem amb acarnissament la màscara dels del nostre voltant. Al teatre d'O'Neill hi ha alguna cosa de «racinià», en el sentit que els personatges volen omplir, apropiant-se dels altres, el buit que els obsessional. I si admetem que O'Neill basa la seva obra en la potència de la il·lusió, l'absència d'un Origen únic i en la dualitat cruel de l'home, és fàcil distingir els elements constitutius de les seves obres: en experimentar un buit en el fons de si mateix, l'individu se sent culpable. Aquesta culpabilitat el fa vulnerable, i les seves ferides seran més vives com més ardentment vulgui marcar els altres amb les preguntes que es fa a si mateix. [...]

Els seus personatges es debaten. No renuncien a la felicitat, i per a nosaltres els europeus, potser és una de les febleses d'O'Neill el fet d'haver-nos mostrat uns éssers que es destrueixen buscant una impossibilitat d'innocència: ens agraden els dramaturgs que fan evidents l'absurditat de viure, l'Home culpable, el mecanisme d'una fatalitat ineludible. Ens agraden els «vius ja morts» de Kleist, Strindberg, Pirandello. Els personatges d'O'Neill tenen fam de vida, lluiten contra un mal del qual voldrien guarir-se. [...]

Moltes escenes del teatre d'O'Neill ens mostren la vida mateixa com una màscara que el personatge intenta treure's dolorosament: la moral, les freqüentacions socials, la cultura, la religió, l'amor, tot sembla que constitueixi una aparença, una crosta contra la qual el protagonista s'acarnissa escorçant-se a si mateix. Tot passa com si l'aspecte extraordinàriament concret de la vida americana, les realitzacions massives de la civilització dels Estats Units, la potència de les forces socials aboquessin l'individu sobre si mateix i el fessin explorar desesperadament la seva consciència. El que li falta per ser feliç i estable, ell ho ignora, siguin quins siguin els seus esforços, però aconsegueix discernir l'abast i la importància, i fins i tot la naturalesa, de la seva angoixa. Altrament dit, aconsegueix saber que no sap res. [...]

O'Neill és un dramaturg «nou». Aquest autodidacte (o poc n'hi falta) va devorar Nietzsche, els grecs, Ibsen, Strindberg, però les tradicions —i les revolucions— teatrals d'Europa l'interessen sense fascinar-lo. No el limita res. Sobretot, vol fer veure i comprendre. Es pot pensar que no hi ha en ell una oposició radical entre el món real i el món escènic: aquell ha de reflectir alhora aquest i elucidar-lo, fer-lo veure en espessor.